

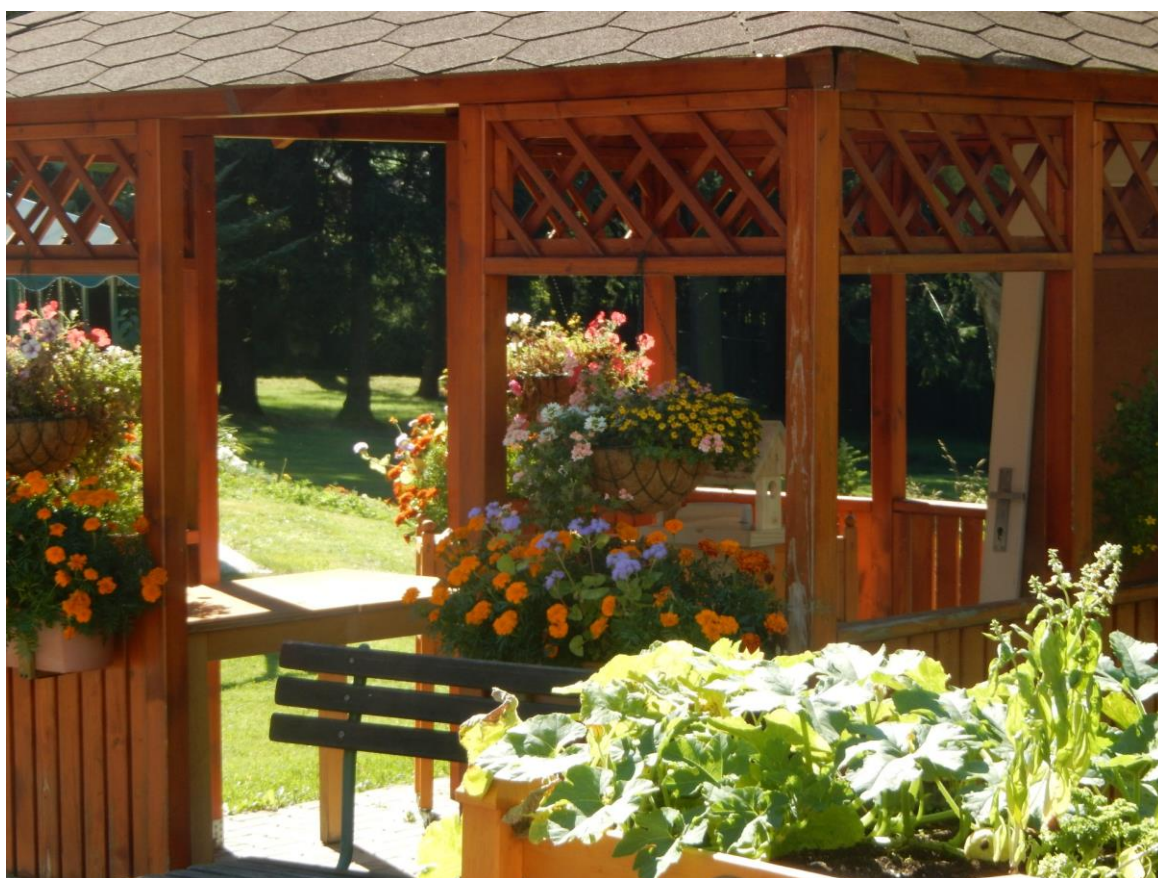

DOMOV
PRO SENIORY VRBNO
VRBNO POD PRADĚDEM

DOMOVÁČEK

PODZIMNÍ

2016

Zalezli broučci do kapradí
a spí už ve své postýlce.
Jen jeden ještě trávou pádí
ve strakaté noční košilce.
Zima mu fouká na kolínka,
v dešti se může utopit.

Kampak běží? – pro polínka,
aby si mohl zatopit.
Hle teď už také kamarádi,
malému běží na pomoc.
Brzy jde dým až nad kapradí.
Někdo tam šeptá : „Dobrou noc“.

Pranostiky pro celé období – pro podzim, který začíná podzimní rovnodenností kolem 23. září a končí zimním slunovratem – 21. prosince

Babí léto - léto na odchodě.

Čím dříve listí opadne, tím úrodnější příští rok.

Divoké husy na odletu - konec i babímu létu.

Divoké husy svačinu odnášejí a zimu přinášejí.

I když léto a podzim nadělily všeho, šetři však, aby bylo z čeho.

Jakmile se ukazuje polní myš, že máš o dřevo se starat, víš.

Je-li ve vzduchu mnoho babího léta, bude dlouho jasné počasí.

Jsou-li prvé dny babího léta jasné, nastane teplý podzimek.

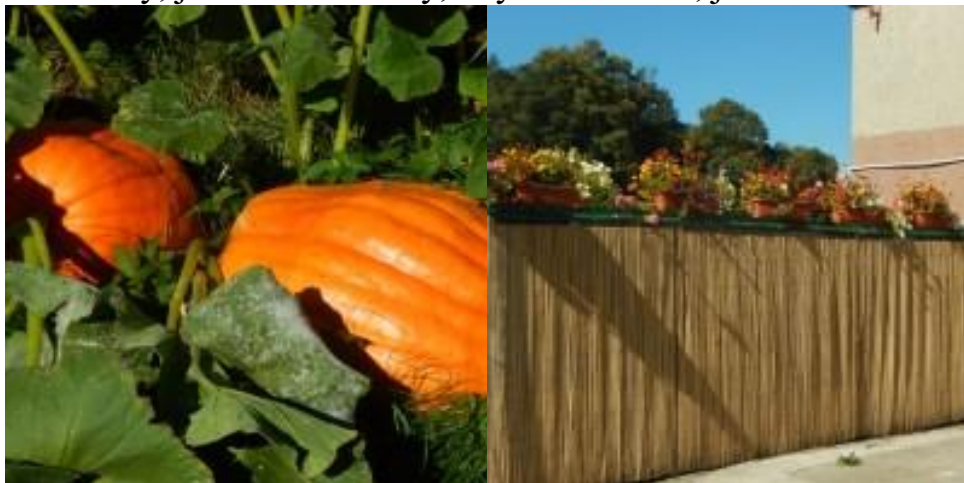
Když čечetek nevídati, hotov se na tuhou zimu.

Když dlouho listí nepadá, tuhá zima se přikrádá.

Když dne ubývá, zimy přibývá.

Když dub hojné ovoce dává, tak má velká zima a množství sněhu býti.

Když kvetou boby, je nouze o chleby, když kvete mák, již ne tak.

Když napadá sníh na zelené listí, bude tuhá zima.

Když se táhnou ptáci blízko k stavení, bude tuhá zima.

Koho se babí léto dotkne ve svém letu, bude šťastný.

Kvete-li vřes po špicích, nadešel čas k setí.

Léto přichází hopsavě, zima váhavě - babím létem.

Mnoho bukvic - mnoho vánic.

Na podzim lžíce deště a konev bláta.

Na podzim zatop.

Oblékají-li si zajíci hustý kožíšek a mají-li mnoho sádla, bude tuhá zima.

Podzim bohatý na mlhu věští v zimě mnoho sněhu.

Podzim na strakaté kobyle jezdí.

Utni z buku třísku: je-li suchá, bude zima tuhá; je-li však vlhká, bude zima mokrá.

V roce, ve kterém je mnoho žaludů, má býti studená zima s množstvím sněhu.

Včas-li padá lupení, na rok pěkné osení.

Vznášející se pavučiny babího léta - poslední pozdrav léta.

Výlet do Jiříkova u Rýmařova

Přesto, že bylo úmorné vedro, vydali jsme se začátkem prázdnin na první z mnoha výletů. Tentokrát do dřevěného království pana Halouzky. Nesporná láska ke dřevu, pokora, trpělivost a nadšení – to jsou atributy, které na vás dýchnou z každého exponátu této neuvěřitelné expozice. Celá „Pradědova galerie“ pana Halouzky je navíc nasycena vůní dřeva, která hladí a uklidňuje.

Unikátní a neuvěřitelná je největší socha v ČR, která byla dokonce zapsána do Guinessovy knihy rekordů - „vládce Jeseníků“ Děda Praděda. Je 10,4 metru vysoký a 15 tun vážící monument. Dalším fantastickým počinem pana Halouzky je betlém, který obsahuje přes 250 figur v životní velikosti, a to prý není konečná, přesto, že už nyní je oceněn titulem „Největší betlém na světě“.

A do třetice všeho úžasného - obří dřevěný obraz Děda Praděda a jeho říše, který původně stál v kamenné rozhledně na vrcholku Pradědu. Ta byla i s obrazem zničena. Obraz je vyřezán ze čtyřiašestnácti lipových kmenů, měří 2,2 m x 5×5 m.

Po domluvě je možná prohlídka s výkladem k jednotlivým sochám včetně předvedení řezbářské práce. V každém části galerie je mluvící socha, která umí podat výklad ke každé sekci v češtině, angličtině, němčině, polštině, francouzštině, ruštině i japonštině.

Kromě lidských i nadpřirozených bytostí si můžete prohlédnout řadu zvířat – domácích i exotických – v životní i nadživotní velikosti. Můžete se povozit na kolotoči s medvíděty či krokodýli, polaskat se s kůzlátkou, i obdivovat nosorožce, slony, hrochy, medvědy a řadu dalších.

Výlet se opravdu povedl a všem vřele doporučujeme

Den seniorů v Krnově - písmem

Dne 20. července jsme byli pozváni do Krnova na Den seniorů, který pořádala tamní DpS.

Už od božího rána jsme se na návštěvu těšili. Trochu jsme se modlili, aby vyšlo počasí, protože mraky se honily z jedné strany oblohy na druhou, vedro laškovalo s dusnem a bleskovité jevy byly prudce hyperaktivní, jenom se blýsknout...

Cestu do Krnova jsme nezvolili klasickou, ale přírodovědnou – v Karlovicích jsme odbočili směrem na Kamennou boudu a valnou část cesty jsme projížděli lesem. Při otevřených oknech jsme si připadali jak na vycházce, na které jsme třibili své smysly. Vůně smrkového lesa má své charakteristické aroma – voní dřevem, lesní smůlou, jehličím, vlhkým mechem, podhoubím a ještě něčím tajemným, které hladí a uklidňuje... Nemusíte vidět, nebo i schválně můžete jen přimhouřit víčka a obestře vás další příjemno - zvláštní ticho... žádný tikot hodin, hučení agregátů, vrzání a zvonění výtahu... jen šelest listů v korunách stromů, zpěv ptáků, šum křídel dravců, ťukání datla či strakapouda, zurčení bystřiny či zaštěkáání srnčího, duté bouchnutí šišky do udusaného jehličí, zapraskání větvičky, zaštěbetání stále hladových mláďat v hnízdě... Než si uvědomíme, že všechny tyto vjemy jsou jakési děja vu ... jsme v Krnově.

Nutno podotknout, že se nás ujal velmi příjemný personál a usadil nás na – nám rezervovaná – místa, ke „švédskému“ stolu, kde jsme si mohli vybrat laskominy všech barev a chutí – od ovoce, přes sladké až po masové výrobky, džusy, šťávy, čaje, kávy... Měli jsme velmi dobré místo a program, který si pro hosty připravili, byl úžasný – latinskoamerické tance v podání mladých tanečníků i mažoretky, které dohromady vlastnily 38 pravnoučat /jen abychom taktně poukázali na jejich věk/ byly nepřekonatelné. Zazpívali jsme si, zatančili, avšak už odmítali usměvavé, ale stále a stále nám něco nabízející, hostesky.

Čas plynul jako voda a museli jsme se pomalu vydat na cestu zpět.

A zase jsme projížděli lesem. A mnohem intenzivněji si uvědomovali fakt, že místa zarostlá lesem mají své nezastupitelné místo na této malebné planetě, že se sem člověk rád vrací – odpočinout, utřídit si myšlenky, zavzpomínat, nabrat síl ... "Hlasy lesa" promlouvají magickým kouzlem ducha, který vypráví příběh se vždy šťastným koncem... jako má pohádka na dobrou noc, kterou předčítáte svým dětem a vnukům, než jdou spát.

Den seniorů v Bruntále – fotem

Blahopřejeme jubilantům,

kteří oslavili významné životní
výročí v
červenci – září 2016

Bartoňková Anna
Benedikovičová Ludmila
Vymazalová Ludmila
Fusková Jiřina
Filípková Bernarda
Drozdová Jana
Janeček Bohumír
Kočka Jaromír
Krpata Stanislav
Mádr Petr
Nohejlová Bohumila
Uherek František
Parčí Štefan
Mikušová Ludmila
Klučina Václav

V rozmezí 60 – 94 let

Citáty o čase a věku

Mládí by bylo mnohem pěknější,
kdyby se objevilo v pozdnějším
věku.

Dějiny, dějiny, dějiny, mám z vás už
šediny!

Umění není stárnout, umění je to
snášet.

Nejkrásnější na světě nejsou věci,
ale okamžiky.

Čas má plné kapsy překvapení.

Vzpomínky, to je ráj, z kterého
nemůžeme být vyhnáni.

Pomlouvání mladých lidí je
nezbytná součást duševní hygieny
starých a znamenitě povzbuzuje
jejich krevní oběh..

Skutečného mládí dosahujeme ve
zralých letech.

Jakmile si začneš připadat moc stará
na to, abys něco podnikla, tak jdi a
podnikni to!

Mládí nekoupíš, stáří neprodáš..

Blbé není stáří, ale ty blbé kecy těch
druhých o tom!

Dbejme, aby nám stáří neudělalo
vrásky také na duši, když je dělá na
tváři.

Dnešní mládež si váží stáří, alespoň
pokud jde o víno, whisky a nábytek.

Návštěva zámku v Hradci nad Moravicí

Ve středu 27. července jsme se vydali na výlet do Hradce nad Moravicí, prohlédnout si zámek a přilehlý lesopark. Protože se zámek nachází v lokalitě od Vrba dosti vzdálené, a nechtěli jsme zhynouti smrtí hladem a žízní, vyfasovali jsme klasickou českou svačinku – řízeček, šťávičku a další, život udržující potraviny, takže jsme se mohli vydat na cestu...

Mírně podmrakozní nebe nám vyhovovalo – nebylo takové vedro a cesta ubíhala jedna radost. Projeli jsme Krnovem i Opavou a už po nás z dálky – ze zámeckého areálu v Hradci nad Moravicí – pokukovaly Červený a Bílý zámek.

Vůbec se nedivíme tomu, že osídlení této lokality zasahuje až do 8. století, kdy zde vzniklo původně slovanské hradisko, na jehož místě – po požáru hradu Přemyslovců v polovině 11. století - započal o 200 let později s budováním nového, rozsahem i výstavností velkorysého gotického hradu – král Přemysl Otakar II. Strategicky výhodná poloha – kdy se celý areál vypíná jako ústřední bod na kopci obtékaném ze západu řekou Moravicí a na východě potokem Hradečnou, přičemž strmé, místy skalnaté srázy nad nimi bezpečně chránily své pány.

Po většinu 14. století byl Hradec sídlem levobočných Přemyslovců a správním centrem Opavského knížectví. V roce 1481 mu byl přiznán statut města, znak a právo trhu. Od 16. století procházel rukama několika

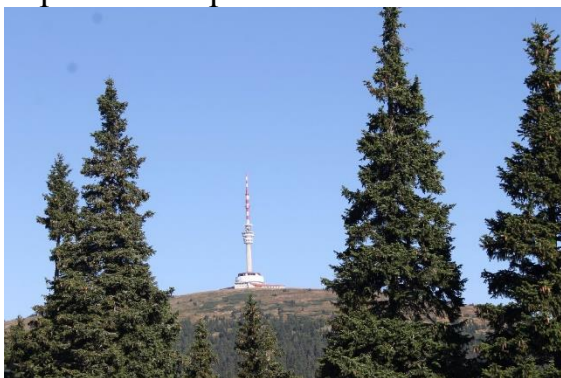
zástavních pánů, z nichž poslední byl Kašpar Pruskovský z Pruskova. V r. 1778 přešlo hradecké panství na pruskou knížecí rodinu Lichnovských z Voštic, kteří na počátku 19. stol. - po požáru v r. 1796 - zámek celkově přestavěli v intencích empírového slohu. Došlo také k rozšíření zámeckého areálu o hospodářský Červený zámek a Bílou věž. V držení hradeckého panství se vystříдалo osm knížat Lichnovských v šesti generacích. Každý z nich byl individualitou mimořádného vzdělání, zájmů, schopností a vybraných styků. Vedle panovníků, hodnostářů evropských dvorů, politických a společenských celebrit byly hosty také mnohé veličiny kulturního světa - J. Mánes, J. a R. Altovi, V. Renner, L. van Beethoven, N. Paganini.

V areálu zahrady byla prezentována díla L. van Beethovena. Velká škoda byla, že zde nebyla ani jedna lavička, abychom se mohli posadit a užít si jeho tónů – například symfonií Eroica, Osudová či Pastorální, nebo jeho romantické skladby – Pro Elišku

Až pod vrcholky hor

V rámci „Cestománie“, což je aktivita, ve které se touláme po krajích blízkých i vzdálených, jsme tentokrát navštívili naše rodné hroudy - Jeseníky. Jeseníky byly a jsou vyhledávaným turistickým místem zejména v zimě, přesto, že barevnější a zářivější podzim s babím létem nikde jinde než u nás nenajdete. Vévodí jim hora Praděd, na jehož vrcholku stávala již na začátku 19. století chýše, která poskytovala přístřeší v době nepříznivého počasí.

Počasí nám pár dnů hatilo plány – jak mávnutím proutku byla z jasné oblohy průtrž mračen, nebo se blesky křižovaly, či padla mračna tak hustá, že nebylo vidět na pár metrů před sebe - takže jsme několikrát připravený výlet museli odložit. Aáá se konečně zadařilo. Bílí beránci poskakovali po modrém blankytu, vítr pískal veselou a my nastartovali motorového oře. „Mlha před námi, mlha za námi“ a než bys řekl švec prťavec a zaplatil nějaký ten poplatec, byli jsme na Ovčárně – pod vrcholem Praděda z jedné strany

a pod vrcholem Petrových kamenů ze strany druhé.

Všichni byli překvapeni neskutečným počtem návštěvníků – kromě češtiny se ozývala slovenština, polština, němčina, holandština, řečtina, angličtina ... že by evropský parlament na vycházce? Asi ne. Tohle vypadalo na slušné lidi...

Praděd - je nejvyšší horou Moravy s 1 492 m.n.m. , na jehož vrcholu stojí televizní vysílač s rozhlednou. Vysílač je vysoký 146,5 metru - původní výška 162 metrů klesla po výměně anténního nástavce v roce 1993. Z veřejně přístupné vyhlídky ve výšce 73 m je za dobrého počasí vidět Sněžka, Lysá hora a Radhošť, vzácně i Vysoké Tatry a Malá Fatra na Slovensku - vrchol vysílače je nejvyšším pevným (byť umělým) bodem České republiky, s nadmořskou výškou mezi 1637 a 1638 metry nad mořem leží výše, než vrchol Sněžky. Nejvýše současně dostupným místem je plošina 20 metrů pod vrcholem. Původně stávala na vrcholu rozhledna, jejíž stavba byla zahájena

v r. 1904. Později dostala rozhledna jméno - Strážní věž Habsburk (něm. Habsburgwarte). Ke stavbě byl však použit nekvalitní materiál z nedalekých Tabulových skal, což mělo vliv na životnost věže. Díky dokončení stavby patřil členům turistického spolku, kteří stavbu financovali a vykonávali ve svém volném čase. Proto se roku 1912 podařilo rozhlednu zkolaudovat. Stavba připomínala gotickou hradní věž, měla půdorys 15×14,5 m a výšku 32,5 m. V nejvyšším 7. patře byla vyhlídková plošina. V roce 1957 musela být rozhledna z bezpečnostních důvodů pro veřejnost uzavřena. Plánovaná rekonstrukce se pak již neuskutečnila, protože roku 1959 se celá stavba zřítíla. Na vrcholu tak zůstala pouze budova meteorologické stanice a dřevěná útulna. Nicméně – repliku této rozhledny si můžete prohlédnout v parku Základní školy v Karlovicích.

Celsiovy čtyři stupně nás utvrdily nejen v nadmořské výšce, ale také v karové lokalitě. Ledový vítr si to svištěl Velkým kotlem nahoru,

Petrovým kamenům zčechlal chocholku, u Figury si stříhl jednu piruetu, u Sabinky druhou, prosmýkl se kolem nás, až nám naskočila husí kůže jako pralinky a zaprašťelo v kostech. V tu chvíli si někteří - mimo občerstvení – dopřáli pár borůvek přehnaných přes destilační přístroj, co by prevence proti nemocem... a už jsme se raději pomalu chystali na návrat. V Karlově Studánce jsme ještě potkali medializovanou skupinu dětí – Made in China, takže se možná už na podzim setkáme s karlovostudáneckým pramenem s nálepkou Made in P.R.C. – tedy – vyrobeno v Čínské lidové republice (Public Republic of China)... Výlet se všem velmi líbil a těší se na další toulky krajinou...

A tak, v souladu s dnešními návštěvníky, zůstaňme evropští - hasta la próxima, amigos ! Y lavar con aqua tibia.

Karlova Studánka

V rámci projektu „Cestománie“ jsme se takřka celé prázdniny potulovali po našich rodných hroudách. Ať už fyzicky nebo na besedách a posezeních jsme se seznamovali s přírodou, faunou i flórou CHKOJ, zavzpomínali na „staré dobré časy“ – původní věž na Pradědu, cvrkot v hotelu Hubertus, rekreační a lázeňský život našeho regionu... Mezi mnoha výlety a procházkami si zahrála prim Karlova Studánka. Karlova Studánka

jsou známé lázně s takřka 200 letou tradicí, jejichž křišťálového vzduchu, panenské přírody, klidu a pohody si užíval už Maxmilián II. František, - nejmladší syn Marie Terezie, který lázně založil, i arcivévoda Karel Ludvík – vnuk Marie Terezie, podle něhož jsou lázně pojmenovány. Nachází se v pohorí Hrubý Jeseník v nadmořské výšce 800 m n. m., v

malebném údolí říčky Bílá Opava, nedaleko nejvyšší hory Moravy Pradědu (1491 m n. m.). K tomu, abychom si Karlovu Studánku prošli, nám stačí pár desítek minut. Je rozložena podél jediné hlavní silnice, která je také kolonádou. Když po ní procházíme, všude kolem vidíme půvabné lázeňské domy. Je mezi nimi také Slezský dům, jedna z nejstarších staveb ve Studánce a místo, které si zahrálo ve filmu S tebou mě baví svět. Takřka naproti přes silnici se nachází Pitný pavilon. Dřevěný altánek skrývá největší zdejší bohatství: jeden z minerálních pramenů. Tento má jméno Petr, a minerální voda, která tu tryská ze země, je čirá, bezbarvá, slabě páchne sirovodíkem a chuť má příjemnou. Už roku 1824 byl postaven Hostinský dům, dnešní Bezruč, v letech 1824 – 1825 Pruský dům, kde dnes sídlí obecní úřad a škola, v letech 1832 – 1833 Knížecí dům, který

slouží jako vyšetřovací ústav a roku 1834 Hinnewiederhaus, který se stal také sídlem národního výboru. V letech 1836 – 1837 byl postaven Lázeňský salón, který dnes slouží jako hudební hala, v letech 1842 – 1844 Nový koupelový dům, což je dnešní dům Opava, a v roce 1844 také Sloupový dům, ze kterého je nyní hotel Džbán. Lázně byly natolik proslulé, že se zdejší

Sloupový dům, ze kterého je nyní hotel Džbán. Lázně byly natolik proslulé, že se zdejší kyselka plnila do lahví a rozesílala do okolí. Původně se láhve plnily z Maxmiliánova pramene a od roku 1862 i z Vilémova pramene. Kvůli vysokému tlaku oxidu uhličitého však lahve praskaly a proto bylo od rozvozu upuštěno. Polovina 19. století znamenala největší rozvoj lázní. Proto byly dále stavěny domy. Budova současné mateřské školky byly postavena roku 1859 pod názvem Švýcarský dům atd. Koncem 19. století byla postavena budova U lesa a také pavilon Wilhelmsquelle, tedy dnešní Pitný pavilon, který je skutečným symbolem Karlovy Studánky. Roku 1905 byla postavena vodní elektrárna s náhonem a umělým vodopádem.

Všechny tyto krásy, pohodu, klid, vzdoušek, sluníčko a pohlázení po duši si mohli užít také všichni naši mobilní i imobilní uživatelé na svých výletech a procházkách těmito neuvěřitelnými místy, které jim zprostředkovaly paní Tomanová a Chalupová.

Touto cestou bychom chtěli poděkovat také paní Bc.Radce Chudové, starostce Karlovy Studánky, která nám svým laskavým a vstřícným postojem umožnila parkování pro imobilní uživatele zdarma. A také jsme jí chtěli popřát hodně zdraví a spoustu sil, aby nám Studánku Studánkou zachováti ráčila.

Minigolf

Minigolf se jako sportovní odvětví provozuje ve čtyřiceti zemích čtyř kontinentů a čeští hráči patří ke světové špičce. Minigolf je sport pro všechny věkové kategorie – lze jej hrát od asi 10 ti let prakticky po celý život a mohou ho provozovat i zdravotně postižení, kteří ve většině sportů nenajdou uplatnění.

V České republice máme možnost zahrát si minigolf na více než 250 hřištích (včetně hal), přičemž každé hřiště se skládá z 18 ti normovaných drah s různými překážkami.

A tak, abychom si užili trochu pohybu, vydali jsme se na minigolf do Karlovic. Příjemné prostředí parku, teplé počasí a veselá nálada nás doprovázela po všech 18 jamkách, na kterých jsme si opravdu užili. Vyfasovali jsme hůlku a míčky a už jsme zkoušeli. První drahou byly „pyramidy“ – rozestavěné tak, že z odpalového místa se jamka dala jen tušit a pouze mistři ji trefili např. napotřetí. Pro mnohé z nás by se pyramidy musely proměnit v kanon ústící do středu jamky a ještě by se našel koumes, jehož míček by ladně jamku obkroužil a vrátil se k páníčkovi jak věrný pes. Přímá dráha s překážkami i bez překážek byla jednou z těch - v uvozovkách – lehčích, na kterých nám stouplo sebevědomí a úsměv se usadil na rtech...ale některým ne na dlouho. Pak totiž začala legranda. Dráhy typu vlny, proudy, most nám sice nepřivodily mořskou nemoc, ale vykývaly s námi pěkně. Sodoma v komoře nastala, když jsme se dostali k loopingové dráze, koši a vulkánu.

Loopingová dráha – spíše tedy její smyčka - mi prudce připomínala housenkové dráhy vyhlášených světových lunaparků, tzv.

vývrtkový ch, kdy bych např. já během nano sekundy nevěděla, zvracím-li hlavou dolů nebo nahoru. I když daná dráha nepatří mezi nejlehčí, naši šampióni se jí zhostili se ctí. Tak, jako například i labyrintu, smyčky či myší díry. Potom jsme si odpočinuli a občerstvili se u dubového stolu, pozorovali jsme různé ptačí budky a hmyzí hotely, relaxovali jsme. Druhé kolo už bylo veselejší. Bylo vidět, že máme natrénováno a jedna z našich golfistek porazila i pány kluky. Pokud nám to počasí dovolí, jsme připraveni na ještě jeden turnájek a už se moc těšíme.

Dřevařská dílna

V rámci ergoterapie jsme navštívili dřevařskou dílnu, kde si naši muži vyzkoušeli svou zručnost a přesnost. Vyrobili ptačí budku, která je dosažitelná i pro vozíčkáře, troufli si i na hmyzí hotel. Vše bude umístěno na zahradě DpS.

Zahrada

Neuvěřitelných změn doznala také zahrada. V přední části areálu byl vybudován relaxační koutek, do

kterého byl umístěn zahradní nábytek se slunečníkem. V zadní části byla vytvořena nová skalka – zejména práce děvčat z kanceláří a pana ředitele. Nicméně – květiny v truhlících, zelenina v mobilních zahrádkách, dýně a cukety, to je práce paní Tomanové a sisyfovská péče o záhony je prací paní Kupkové.

Probíhající další úprava terénu včetně uvedení kašny do původního stavu je možná pouze za přispění našeho partnera – pana ing. Andreje Babiše, který nám přispěl částkou 200.000,- Kč.

AKTIVITY, KTERÉ MÁME RÁDI :

- Zpívání pro radost
- Kavárnička
- Cestománie
- Reminiscence
- Bohoslužba
- Cvičení
- Vaření
- Canisterapie
- Výtvarné techniky
- Setkávání s LKŽ
- Videoklub
- Práce ve stolařské dílně

AKCE, kterých jsme se zúčastnili v rámci projektů jiných subjektů:

Krajský úřad Moravskoslezského kraje vyhlásil „Křížovkářskou ligu“, které se zúčastnilo jedenáct našich luštitelů. Po deset týdnů dostávali křížovkáři křížovky, jejichž tajenky se vztahovaly k našemu kraji. Pravdaž, ne všechny křížovky byly jednoduché, pravdaž, ne každý luštitel si hned vzpomněl, jak se píše to které písmenko, ale nakonec to zvládli všichni bravurně. Odměnou nim byly balíčky s čaji a sladkostmi

Zúčastnili jsme se také akce „Senioři dětem“, kdy jsme byli vyzváni k ušití jedné části „Stonožky“, vymyšlení pohádky a zhotovení malého dárečku. Tyto komponenty jsme pak odeslali do DpS Světlo, který Stonožky kompletoval a poslal dětem do dětských domovů

Naši senioři složili spolu s M. Reissner „Sešívanou pohádku“, která se jim opravdu povedla. Však posuďte sami...

Na kraji lesa stála malá chaloupka, kde žil Jelen se zlatými parohy a Smolíček pacholíček. Každé ráno Jelen odcházel do města na trh. Jednou při odchodu nařídil Smolíčkovi, aby natrhal v lese jahody. Smolíček šel do lesa a na pěšině potkal Karkulku. „Kam jdeš, Karkulko?“, zeptal se. „Jdu do lesa k mechové studánce, protože tam žije zelený Žabák s vyvalenýma očima. Až ho políbím, promění se v prince se zlatou hvězdou na čele a bude svatba.“ „Tak hodně štěstí“, popřál jí Smolíček. Šel a šel, až přišel na lesní palouk, kde stála perníková chaloupka. Na zahradě sedělo kolem grilu dvanáct měsíčků. Ježibaba pro ně grilovala klatovské klobásy. Z jeskyně vykukoval tříhlavý drak Ohnivák a snažil se nenápadně slíznout z grilu alespoň jednu voňavou klobásu. A ty voněly tak, že drakovi kapaly sliny proudem, až oheň chvílemi pohasínal. Když si spálil chtivostí jazyk, zařval, oči se mu zalily slzami, a proto omylem olízl Ježibabě nos i s bradavicí. V dálce se objevili další hosté. „To budou Dlouhý, Široký a Bobeš. Přihodím další klobásy“, zavrčela si Ježibaba do vousů. Smolíčkovi se také sbíhaly sliny, ale musel jít dál. Přišel na malý palouček, kde se to jahodami jen červenalo. „Teď si dám sváču“, pomyslel si Smolíček. Posadil se na pařízek, ve kterém bydlel Křemílek s Vochomůrkou a rozprostřel plátěný ubrousek. „Ubrousku, prostři se!“ poručil. A hned byl na ubrousku jogurt značky Baštík. Posadil se do trávy a s chutí posvačil. Pak vzal kýbl a pronesl kouzelná slova: „Mravenečci, mravenečci, přijďte mi na pomoc“. Mravenečci rychle kýbl naplnili. Poslední jahodu přinesl Ferda Mravenec. Smolíčkovi zasalutoval a rychle zmizel v trávě. Z nedalekého roští ho pozorovala liška Bystrouška. Zavolala na Smolíčka: „Nebolí tě nohy?“ „A to jako proč?“ odpověděl Smolíček. „No, že bych tě odvezla na ocásku domů“. „To bych rád, ale co s kýblem?“ Žádný problém. Liška Bystrouška silně hvízdla na prsty a tu přiletělo sedmero krkavců, popadli kýbl a už se vznášeli směrem k domovu.

Smolíček lišce pěkně poděkoval a za odměnu jí dal tři vlasy děda Vševěda. Ani krkavci nepřišli zkrátka. Daroval jim Hrnečku, vař. Když se Jelen vrátil z trhu, přinesl Smolíčkovi dárek. Byly to tři oříšky. V jednom našel Smolíček mobil, ve druhém počítač a ve třetím účet...

... a jen tak mimochodem, zkuste si spočítat, kolik pohádek a pohádkových příběhů se nám do této sešívané pohádky zamotalo...

Další aktivitou byla výzva výroby **koláže na téma muzika**. Vybrané koláže budou součástí vernisáže na gerontologickém kongresu v Ostravě.

Zúčastnili jsme se také „**Hudebních chvilék**“, které pro nás připravily a také nás všechny zapojily, studentky lékařské fakulty – Klára Karlepková, Marie Juříková a Kristýna Blažková.

A co připravujeme?

- Virtuální univerzita
- Netradiční sportovní odpoledne
- Dlabání dýní
- Den seniorů – s bohatým programem a občerstvením
- Společně a zdravě - spolupráce s MŠ
- Návštěva solné jeskyně
- Spolupráce se svazem invalidů
- Mikulášské rejdivání
- Vánoční posezení

DOMOVÁČEK

Podzimní 2016

PŘÍLOHA

HVĚZDNÁ OBLOHA

Orientace na obloze

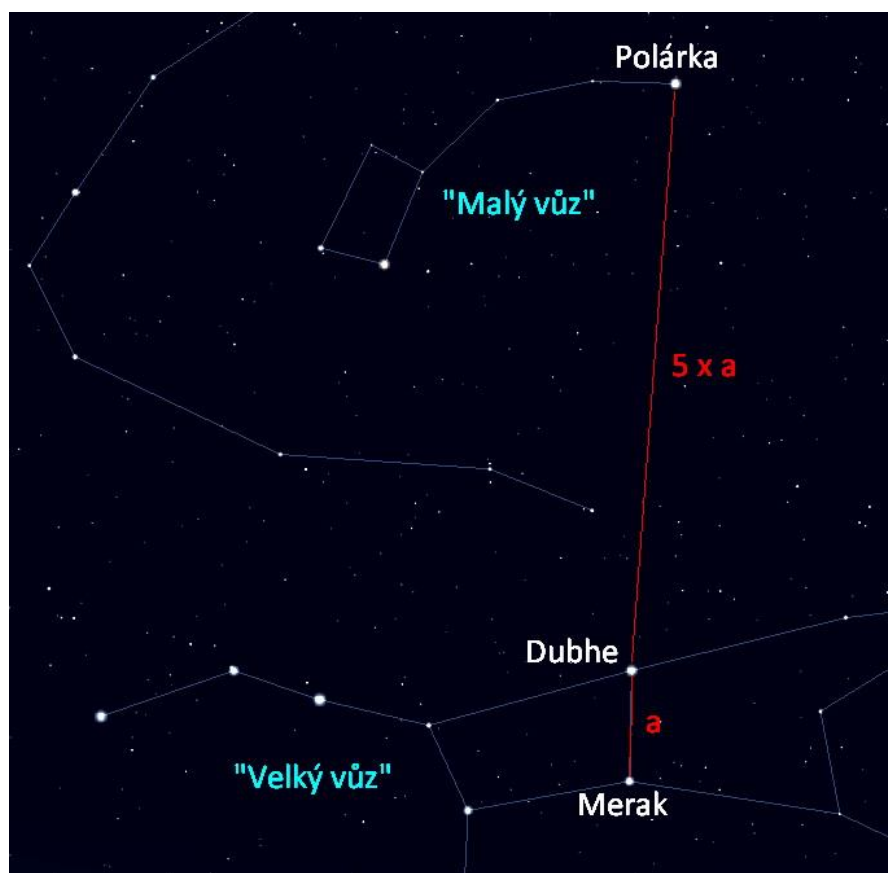
aneb malá procházka hvězdnou oblohou.

Naše Země se otáčí okolo přímky, kterou nazýváme zemskou osou. Ne snad, že by skrze naši planetu propojovala jakási kovová tyč, ale můžeme si zemskou osu i takto představit.

Kdybychom stáli na severním pólu a měli tu možnost podívat se rovnou nad hlavu, jakoby podél zemské osy, zjistili bychom, že téměř přesně míří na jednu z hvězd, které se nám každou noc rozprostírají nad hlavou. Pokud by naše zvědavost byla opravdu velká a my si vzali do ruky mapu hvězdné oblohy, a brzy bychom zjistili, že ona nepřiliš výrazná, ale od dávných dob pro orientaci zcela nezbytná hvězda, je Polárka.

K nalezení Polárky však nemusíte konat dlouhou a strastiplnou cestu až na severní pól. Dokonce k tomu nepotřebujete ani žádný speciální přístroj, jediným přístrojem, kterým budete potřebovat, jsou vaše oči. Více než slova vám v tomto případě prozradí obrázek 1.

Jak už jsme si řekli, zemská osa míří téměř přesně na Polárku. Ta na našem hvězdném nebi stojí stále na jednom místě a my tak můžeme s její pomocí spolehlivě nalézt sever – leží přímo „pod ní“, tedy na obzoru ve směru, kterým se díváme ve chvíli, kdy jsme natočeni právě k Polárce.

Obr.1 – jak nalézt Polárku

Jak je to s ostatními hvězdami?

Občas můžeme zaslechnout tvrzení, že hvězdná obloha se nám nad hlavou opět trochu pootočila. Dokonce je o tom písnička, ve které se zpívá: „Hvězdy se točí nad hvězdárnou...” Jak je to doopravdy? Už ve škole nás učili, že naše Země koná několik základních pohybů. Jedním z nich je právě rotace kolem zemské osy jednou za 23h a 56 min (tento časový údaj určitě zasluhuje vysvětlení a my se k němu někdy později vrátíme). Tomuto údaji říkáme jeden den, během něhož se vystřídá světlý den a tmavá noc.

Jak se naše Země otáčí, díváme se z jejího povrchu vždy do jiné části vesmíru a proto se mění (za tmy viditelně) obraz hvězdné oblohy. Zdánlivě to tedy může vypadat, že se nám obloha otáčí nad hlavou. Ve skutečnosti je to ale tak, že se Země otáčí pod oblohou. Text písničky by tedy přesně měl znít: „Hvězdárna se točí pod hvězdami...”, nechtějme ale od písniček úplnou přesnost. Nesporným faktem však je, že hvězdná obloha se nám během noci proměňuje, důvodem je ovšem rotace naší planety a nikoli posouvání hvězdné oblohy jako takové.

Hvězdná obloha se nám ovšem neproměňuje pouze v časovém horizontu 24 hodin. Jak už jsme si výše popsali, naše planeta činí zároveň několik pohybů. Dalším z nich je oběh okolo Slunce, který trvá naší zemi 365,25 dne. Tomuto údaji říkáme jeden rok. Tedy přesně za 1 rok oběhne Země okolo Slunce a za tuto dobu se nám vystřídají všechna čtyři roční období. Také se ale vystřídají i čtyři proměny hvězdné oblohy. V každém ročním období totiž můžete spatřit trochu jiná souhvězdí.

Opět zemská osa

Ano, dlouho jsme o ní nemluvili, nicméně pro život na Zemi, ač se to na první pohled nezdá, je velmi důležitá. Pokud se podíváte na zemský glóbus, tak zjistíte, že Země je v prostoru tak trochu našikmo. Přesněji řečeno, sklon její osy je vůči svislému směru přibližně $23,5^\circ$. To způsobuje během oběhu Země okolo Slunce postupnou proměnu ročních období. V každém ročním období je noční strana naší Země natočena do jiné části vesmíru a tak je pro každé roční období typický jiný obraz hvězdné oblohy a typická souhvězdí, která v něm můžeme vidět (podrobněji se o tom dočtete například v Minimu o hvězdách). Během roku tedy můžeme pozorovat postupně jarní, letní, podzimní a zimní souhvězdí.

Ti z Vás, kteří své zraky upínají k hvězdné obloze poněkud častěji, teď jistě namítnou, že třeba Velkou medvědici (sedm jasných hvězd tvoří známý Velký vůz) vidí jak na jaře, tak například i v zimě. Na místě je tedy otázka: Když se obloha během roku postupně mění, jak je možné, že některá souhvězdí, třeba právě Velká medvědice, jsou vidět stále? Neříká se nám to lehce, ale opět to tak trochu souvisí se zemskou osou.

Cirkumpolární souhvězdí

Už jsme si řekli, že zemská osa míří na Polárku. Okolo Polárky se nachází několik souhvězdí, která jsou vidět po celý rok. Nikdy je neuvidíte zapadnout pod obzor. Alespoň v našich

zeměpisných šířkách ne. Těmto souhvězdím se říká cirkumpolární, nebo také obtočnová. To, která souhvězdí jsou cirkumpolární, závisí především na poloze pozorovatele. Čím budete severněji, blíže severnímu pólu, tím uvidíte více souhvězdí, která zůstanou nad obzorem po celý rok. Kdybyste stáli přímo na pólu, byla by pro vás cirkumpolární celá severní hvězdná obloha. V našem případě, kdy se nacházíme v České republice přibližně na 50° severní šířky, se musíme spokojit jen s několika obtočnovými souhvězdími. Která to jsou, ukazuje další obrázek.

Obr.2 – cirkumpolární souhvězdí

Co to jsou souhvězdí?

Pohlédneme-li na městským světlem nepřezářenou noční oblohu, dozajista si všimneme uskupení hvězd, z nichž si stejně jako naši předkové vytváříme větší či menší obrazce, postavy, nám známá zvířata nebo věci. V zásadě pokud máte dostatečně velkou fantazii, můžete si na obloze vymyslet jakékoli souhvězdí vás napadne. Co to vlastně souhvězdí jsou?

Lidská fantazie je a byla nevyčerpatelná studnice nápadů. Ať už se jedná o dobu dnešní, nebo před tisíci lety. Proto, pokud se dnes podíváme na oblohu, můžeme zde nalézt taková souhvězdí, jako je bájný lovec Orion, udatný Herkules, pyšná Kasiopeia nebo krásná Andromeda.

Nic není tak jednoduché, jak se zdá

Ve skutečnosti, jsou souhvězdí oblasti na obloze s přesně definovanými hranicemi. Můžeme je připodobnit k hranicím států nebo území zde na Zemi. Souhvězdími pak myslíme veškeré hvězdy, které se v oblasti uvnitř těchto hranic nacházejí. Někdy se slovem souhvězdí označuje i útvar na obloze (alignement), který je tvořen pouze spojnicemi nejjasnějších hvězd. Ty v dávných dobách lidem připomínali bohy, zvířata a podobně, přitom každá kultura měla jiná souhvězdí a hvězdy k sobě jinak spojovala.

Kolik souhvězdí máme na obloze dnes?

Roku 1925 rozdělila Mezinárodní astronomická unie hvězdnou oblohu na **88** souhvězdí. **48** z nich nese pojmenování a tvar ještě z dob starověkého Řecka a Mezopotámie a ke každému z nich se váže nějaká legenda. Ostatní souhvězdí jsou novodobá, vznikla mnohem později, v 16. a 17. století. Bylo tenkrát doslova v módě vymýšlet nová souhvězdí jen proto, aby se vyplnila prázdná místa na noční obloze. A tak dnes kromě těch poměrně dobře viditelných, máme na severní obloze například souhvězdí Rysa, o němž sám Hevelius napsal, že kdo spatří rysa, ten má sám oči jako rys. Jistě si dokážete sami představit, jak slabé hvězdičky musí toto souhvězdí tvořit.

Jiná situace je s jižní oblohou, tedy s hvězdnou oblohou, jejíž velká část je od nás stále pod obzorem a celou ji mohou vidět pouze obyvatelé jižní polokoule. Tamější souhvězdí a jejich tvary vycházejí především z historie námořních plaveb. Souhvězdí, která dnes můžeme nalézt na jižní obloze, jsou výsledkem především objevitelských výprav 15. a 16. století. Tomu také odpovídají souhvězdí zobrazující například **Mikroskop, Kružítko, Oktant...**

Souhvězdí – skutečné útvary nebo jen lidská fantazie?

Jak už jsme si řekli výše, za stovky a tisíce let lidé na oblohu vynesli ve svých představách nespočet bájných hrdinů, krásných víl, draků a mořských oblud či moderních vynálezů, které jim uskupení hvězd více či méně připomínala. Mají ale ony hvězdy, které spojujeme čarami do souhvězdí a uzavíráme je do hranic spolu vůbec něco společného? Odpověď zní NE. Samozřejmě, až na nějaké výjimky. Pokud byste měli dostatečně rychlou raketu a mohli se přemístit na jiné místo v naší Galaxii a podívali se na místo, kde se nachází nějaké nám dobře známé souhvězdí, pravděpodobně byste jej vůbec nepoznali. Hvězdy, které patří do jednotlivých souhvězdí, jsou totiž od sebe navzájem neuvěřitelně daleko a v prostoru spolu vůbec nesouvisí. To jen z našeho směru pohledu se nám zdají být na stejném kousku oblohy.

Souhvězdí jarní oblohy

Ačkoli je jarní obloha oproti zimní poměrně chudá na výrazné takové objekty, jako jsou kulové hvězdokupy a mlhoviny, a nezdobí jí výrazný stříbřitý pás Mléčné dráhy ani bezpočet jasných hvězd, přesto dokáže nabídnout velmi zajímavou podívanou. Můžeme zde totiž pozorovat miliony let vzdálené hvězdné ostrovy – galaxie.

Orientace

Prodloužením oje Velkého vozu nalezneme souhvězdí **Pastýře** (latinská zkratka souhvězdí: Boo) s velmi jasnou hvězdou **Arcturus**.

Jižně od **Pastýře** leží souhvězdí **Panny** (Vir) s nejjasnější hvězdou **Spica**. Hvězdy **Regulus**, **Spica**, **Arcturus** tvoří společně **jarní trojúhelník**, sloužící k orientaci. Pod celým trojúhelníkem se táhne nejdelší souhvězdí oblohy **Hydra** (Hya). Hydru doprovázejí dvě menší a nevýrazná souhvězdí: **Havran** (Crv) a **Pohár** (Crt).

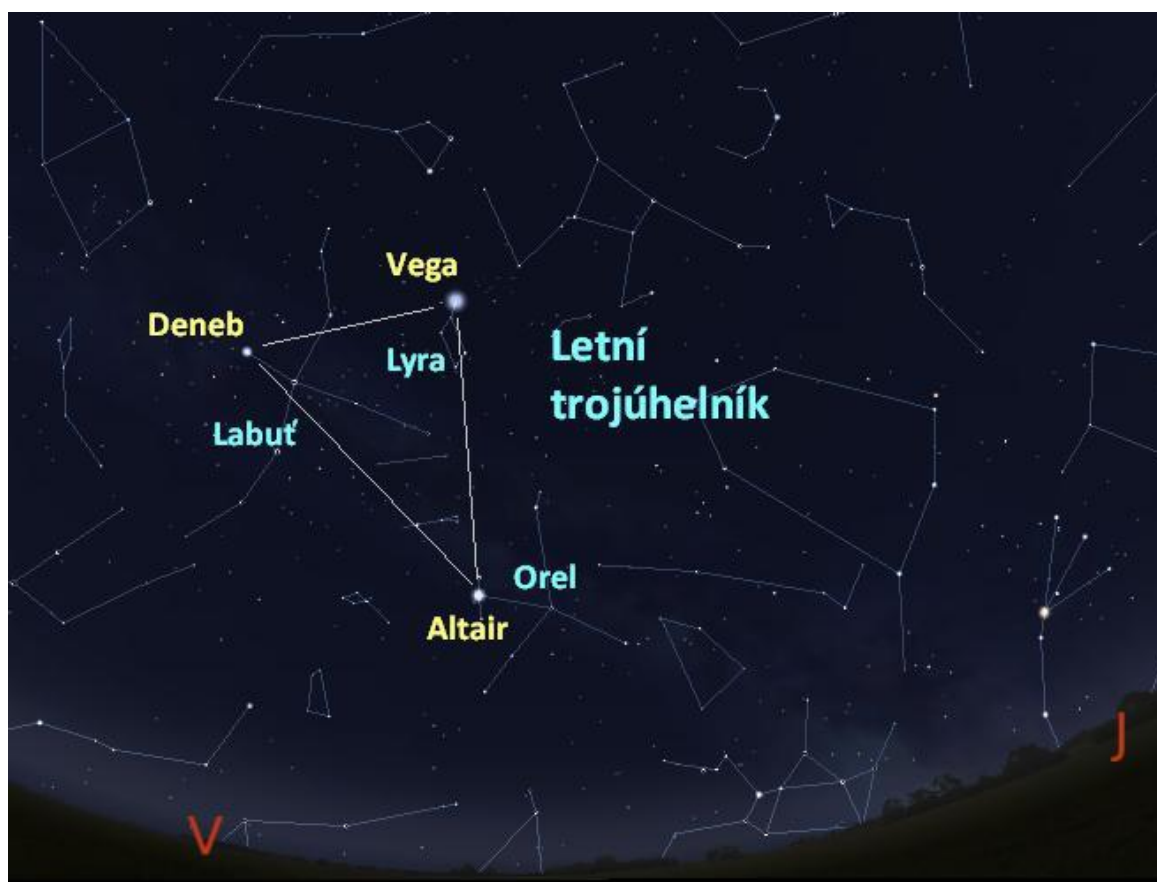
Obr. 3 – jarní trojúhelník

Souhvězdí letní oblohy

Letní hvězdnou oblohu přetíná stříbřitý pás Mléčné dráhy. Lidově se někdy naší Galaxii říká právě takto „Mléčná dráha.“ Mléčná dráha je ovšem pouze to, co pozorujeme z naší Země jako světlý pruh na hvězdné obloze, tak dobře viditelný právě v létě. Je to jen část celé galaxie a tvoří ji její spirální ramena (více v Minimu o hvězdách). Celá naše vlastní galaxie se jmenuje Galaxie (a tedy nikoliv Mléčná dráha) a na rozdíl od miliard ostatních hvězdných ostrovů ve vesmíru se tedy píše s velkým G.

Orientace

Na letní obloze je nejdůležitější orientační vodítko tzv. **letní trojúhelník**, jehož vrcholy tvoří hvězdy **Vega**, **Deneb**, a **Altair**. Vega v souhvězdí **Lyry** (Lyr) je jedna z nejjasnějších hvězd oblohy. Deneb leží na ocase **Labuti** (Cyg), která letí Mléčnou dráhou k jihu. Na jih od Labuti se nachází souhvězdí **Orla** (Aql) s jasnou hvězdou Altair.

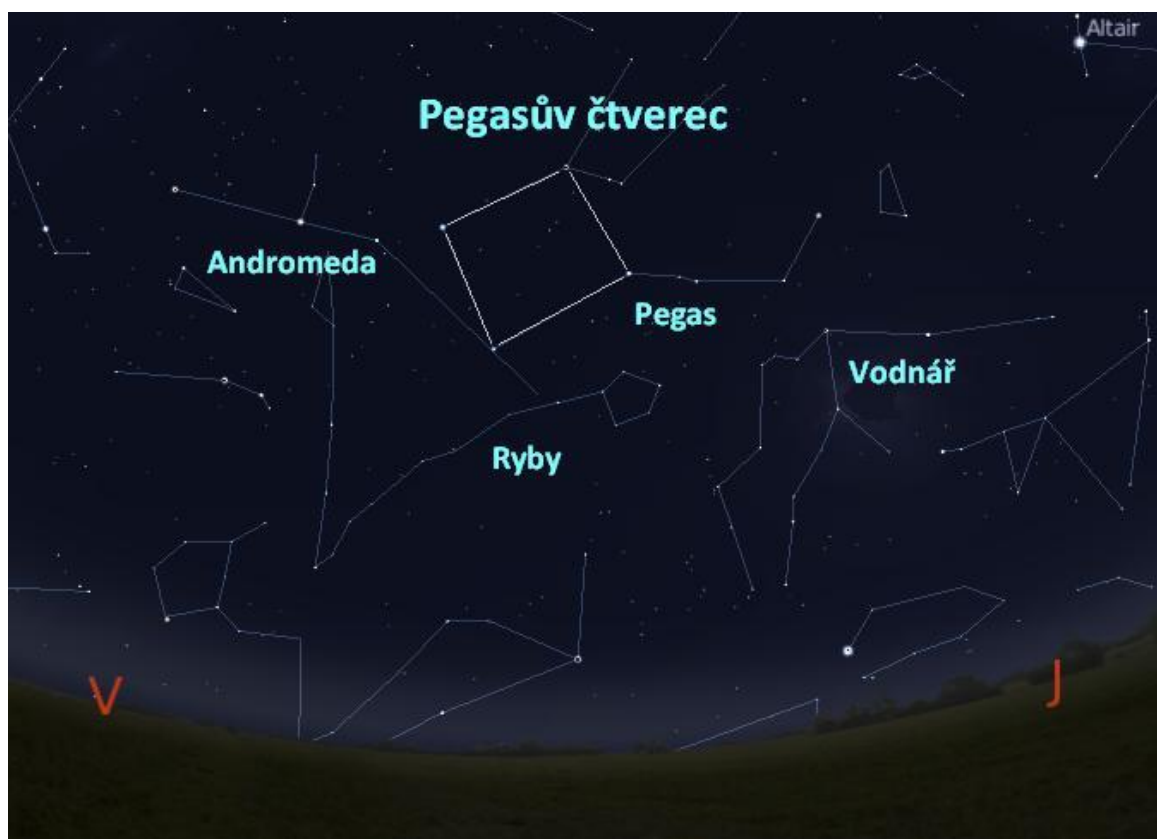
Obr. 4 – letní trojúhelník

Mezi Orlem a Labutí jsou dvě menší souhvězdí: **Šíp** (Sge) a **Delfín** (Del). Ještě severněji pak leží **Lištička** (Vul). Západně od Lyry najdeme nenápadné, ale rozlehlé souhvězdí **Herkules** (Her). Mezi Herkulem a Pastýřem leží snadno zapamatovatelné souhvězdí **Severní koruny**, ve tvaru malého obločku (CrB), s jasnou hvězdou Gemma (také Alpheka = drahokam) přibližně uprostřed. Pod Severní korunou leží hlava **Hada** (Ser), kterou drží **Hadonoš** (Oph), a ze kterého na druhé straně souhvězdí vychází ocas Hada. Had je tedy souhvězdí (naštěstí jediné), rozdělené na dvě poloviny. Nízko nad obzorem vynikají **Střelec** (Sgr), tvaru čajové konvice a **Štír** (Sco) s jasnou červenou hvězdou **Antaresa** na západně od nich leží méně nápadné **Váhy** (Lib).

Podzimní souhvězdí

Podzimní obloha je velmi zajímavá. S koncem léta stále ještě můžeme pozorovat krásná letní souhvězdí a objekty vzdáleného vesmíru, které se v nich nacházejí, ale společně s nimi také pozvolna nastupující typická podzimní a zimní souhvězdí.

Na podzimní hvězdné obloze dominuje tzv. **Pegasův čtverec** složený ze tří jasných hvězd souhvězdí **Pegas** (Peg) a hvězdy **Sirrah** ze souhvězdí **Andromedy** (And).

Obr. 5 – Pegasův čtverec

Doplníme-li Pegasův čtverec o hvězdy **Alamak** ze souhvězdí Andromedy a **Algol** z **Persea** (Per), získáme obrazec nápadně podobný zvětšenému Velkému vozu. Nad souhvězdím Andromedy je souhvězdí **Casiopeia** (Cas) tvarem připomínající „W“. Směrem na jih pak leží dvě malá souhvězdí **Trojúhelník** (Tri) a **Beran** (Ari).

Podobně jako u letní, také na podzimní obloze je dominantou jiskřivý pás Mléčné dráhy.

Zimní obloha

Noční obloha, která se nám ukazuje v zimních obdobích, je velmi bohatá na jasné hvězdy. Orientace je proto poměrně snadná. Naprostou perlou oblohy v tuto roční dobu je souhvězdí **Orion**, připomínající svým tvarem motýla. Jeho nejjasnějšími hvězdami jsou **Betelgeuse** a **Rigel**.

Zimní šestiúhelník

Podobně jako v předešlých třech ročních obdobích má i zimní obloha svůj (poměrně rozsáhlý) obrazec, který nám pomáhá v orientaci. Tvoří ho šestice hvězd **Capella**, **Aldebaran**, **Rigel**, **Sirius**, **Procyon**, **Castor** (a případně i Pollux), které tvoří tak zvaný **zimní šestiúhelník**.

Obr.6 – Zimní šestiúhelník

Ať už se tedy pozorujete hvězdnou oblohu v kteroukoli roční dobu, vždy, pokud se budete dobře dívat, najdete vodítka a nápovědy k nalezení objektů či souhvězdí, která vás zajímají. S trochou nadsázky by se dalo říci, že hlavní orientační útvary na obloze, tedy jarní a letní trojúhelník, podzimní Pegasův čtverec a zimní šestiúhelník, můžete považovat za jakési výchozí stanice při vašich výletech po obloze. Souhvězdí jsou pak jednotlivé zastávky na vaší cestě. Zastávky, kde můžete svůj zrak zanechat na mnohdy nečekaně krásných objektech. Jakých, to už se ale z naší krátké procházky noční oblohou nedozvíte. Dál vás dovedou nejruznější knihy, mapy, stránky hvězdáren a jiné zdroje, jako jsou například astronomická fóra a poradny (tady je však na místě opatrnost, ne každá informace musí být správná).

Zdroje:

PC programy Stellarium a Celestia

<http://souhvezdi.sweb.cz/>

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Souhvězdí>

<http://astronomia.zcu.cz/planety/zeme/13/>